

gjelder hovedmønsteret i slike saker. Men når tilfeller forekommer, som dette fra 1936, som avviker så sterkt fra det mønsteret han tegner, så burde de vært trukket inn i analysen. Doktoranden skulle ha drøftet dem og vist hvordan han likevel, tross alt, kunne opprettholde sin konklusjon.

En opposisjon ved en doktordisputas får gjerne et mindre balansert preg enn en anmeldelse. En hovedside ved opponentenes rolle er å ta opp til kritisk drøfting de svakheter og mangler de mener å finne i avhandlingen, og doktoranden skal få føre sitt forsvar. Dette tar tid og kan ofte gå på bekostning av å få fram de sterke sider ved den forskningsprestasjon som en doktoravhandling er. Jeg har i min opposisjon fremført en til dels skarp kritikk både over teoretiske og empiriske sider ved avhandlingen, og jeg har fremhevet forsømte muligheter i utnyttelsen av viktig kildemateriale. Det bør da likevel ikke være usagt at det er en verdig doktoravhandling det her er disputert over. Den går inn i et arbeidslivshistorisk felt som her i landet er lite utforsket. Doktoranden hører til pionerene i feltet. Han gikk inn i det allerede ved sin ruvende og på mange måter skjellsettende hovedoppgave fra 1979. Ved sin studie av Stordø har han utviklet denne forskningsretningen videre. Denne avhandlingens perspektiv, problemstillinger og resultater vil uten tvil i lang tid stå som et stimulerende og viktig bidrag til arbeidslivshistorisk forskning i Norge.

NOTIS

HISTORISK TIDSSKRIFT 1/1991

Arkivreferanser og historieskriving – en presisering

REIDAR TORP

I siste utgave av Historisk Tidsskrift (3/90) skriver Kari Helgesen i sin artikkel «... f.t. siktet som tyskertøs» følgende:

«Arkivet etter Hjemmestyrkene i Møre og Romsdal befinner seg i Norges Hjemmefrontmuseum. Ved henvendelse dit har jeg fått opplyst at det i arkivet ikke finnes noen opplysninger om aksjoner mot «tyskertøser». Både politiets egne protokoller, fengselsprotokollen og avisene bekrefter at HS i høy grad deltok i aksjoner mot «tyskertøsene», også i Møre og Romsdal. Når det nå ikke finnes dokumentasjon på dette i HS sitt eget arkiv, må man tro at det er blitt fjernet. I de HS-arkiver fra Trøndelagsfylkene som jeg har hatt tilgang til, er det rikelig med slik dokumentasjon.»

En naturlig slutning man vil trekke etter å ha lest dette er at 1) enten har Norges Hjemmefrontmuseum (NHM) fjernet slik dokumentasjon etter å ha fått arkivet innlevert eller 2) det er blitt luket ut før innlevering. Men siden det altså fins «rikelig med slik dokumentasjon» for Trøndelagsfylkene – som altså impliserer at der er ikke noe blitt fjernet før avlevering – kan alternativ 1 lett bli stående igjen som en ganske sannsynlig konklusjon for leseren.

Når Kari Helgesen bruker arkivreferansen «Hjemmestyrke (HS-arkiv)» er dette problematisk, og brukt i et fagtidsskrift for historieforskning er det for upresist når man skal sannsynliggjøre såvidt alvorlige antakelser som at arkivstoff er blitt «fjernet». NHMs arkivmateriale vedrørende Hjemmestyrkene (HS) består av arkivene fra Forsvarets Overkommando, IV. avdeling, (FO IV) og fra Militærkontoret, IV. avdeling, (MiIV). Disse dekker ikke tiden etter kapitulasjonen. I Hjemmefrontens Historieinstituttts arkiv (HHI-arkivet) er det en del stoff om virksomheten i HS etter frigjøringen fram til HS ble dimittert 15/7-45.

Fra Nordmøre Historielag har NHM mottatt deler av deres arkivmateriale, nemlig punkt 1 (motstand) og punkt 10 (infiltrasjon). For de øvrige punkt har vi bare kartotek kort. Vår arkivar har nok en gang, etter å ha lest HT, for sikkerhets skyld sjekket det som finnes ved NHM om HS fra Møre og Romsdal, og den dokumentasjonen Kari Helgesen etterlyser, finnes altså ikke for dette distriktet.

Generelt kan man nok si at det vil være en fordel om en forsker har anledning til ved selvsyn å sette seg inn i vårt arkivmateriale. En telefonhenvendelse med et konkret spørsmål som får sitt konkrete svar er selvsagt kurant nok, men dersom man skal trekke konklusjoner angående arkiv og/eller arkivbehandling vil nok et nærmere kjennskap til institusjonen lønne seg.

103646

103646

Vi vil, for ordens skyld, slå fast at historiske kilder selvsagt ikke blir fjernet fra våre arkiver, verken etter innlevering eller ved katalogisering og registrering.

Vi ønsker både hovedfagsstudenter og forskere velkommen til fortsatt godt samarbeide i fremtiden. Vi er *svært* interessert i at vårt kildemateriale blir brukt og at denne perioden i vår historie beholder et godt grep i vårt folks bevissthet.

NYE BØKER – meldinger

HISTORISK TIDSSKRIFT 1/1991

Religiøse mentaliteter i det førindustrielle Frankrike

JACQUES LE GOFF/RENÉ RÉMOND (red.): *Histoire de la France religieuse*.

Bind I: Des dieux de la Gaule à la papauté d'Avignon, Seuil 1988.

Bind II: Du christianisme flamboyant à l'aube des Lumières, Seuil 1988.

I 1988 kom de to første bindene i et firebindsverk om religionens historie i Frankrike fra romertiden og fram til i dag. Hvert bind har fem forfattere, alle universitetsansatte forskere. En del av kapitlene inneholder kjent stoff om kirkens organisasjon og økonomi. Det interessante fra en norsk synsvinkel er at bøkene gir en bred presentasjon av den omfattende forskningen som har foregått i Frankrike de siste tiårene omkring religiøse mentaliteter. «Religiøse mentaliteter» er i denne sammenhengen lekfolks religiøse forestillinger, som ikke alltid falt sammen med kirkens doktriner.

De mest sentrale av de franske arbeidene omkring religiøse mentaliteter vil være kjent av norske forskere: *Le Temps des cathedrales* av Georges Duby (1976), *L'homme devant la mort* av Philippe Ariès (1977), *Piété baroque et déchristianisation en Provence au XVIIIe siècle* av Michel Vovelle (1978) og *La naissance du Purgatoire* av Jacques le Goff (1981). Det burde likevel ha interesse for norske historikere å få et bredere kjennskap til problemstillinger og hovedresultat innenfor denne tradisjonen.

Det mest spennende ved de franske mentalitetshistorikerne er at de stiller andre problem enn det som tradisjonelt har vært gjort her i Norge. De to eneste større undersøkelser av religiøse mentaliteter i det førindustrielle Norge er Edvard Bulls bok om *Folk og kirke* (1912) og Paasches *Kristendom og Kvad* (1914). Problemstillingen i disse to arbeidene må i dag betraktes som fullstendig foreldet. Nordmennene var i følge Bull opprinnelig «et sterkt og friskt folk» (s. 97). Den katolske kirken innførte begrepene synd, anger og bot. I begynnelsen ytte nordmennene en seig, passiv motstand mot disse doktrinene. Men propagandaen virket langsomt, og på slutten av 1200-tallet regner Bull med at det katolske presteskapet hadde klart å omforme den norske nasjonalkarakteren, «folket bøiet sit hode i lydighet for pave- og prestemagt» (s. 138). Svensker og dansker ødela Norges politiske selvstendighet, den katolske kirken ødela den norske nasjonalkarakteren. Paasche argumenterte i sin bok mot Bulls syn. Uenigheten mellom de to gjaldt egentlig om den katolske kristendommen var god eller skadelig for det norske folk. Samme problemstilling dominerte debatten om folkelig religiøsitet i Frankrike helt fram til mellomkrigstida.

I Norge har ingen seinere angrepet emnet med nye problemstillinger. De franske